

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

26 juillet 2005

PROPOSITION DE LOI

**modifiant le Code des impôts sur les revenus
1992 en matière d'assimilation des parts
bénéficiaires à du capital libéré**

AVIS DE LA COUR DES COMPTES

Documents précédents :

Doc 51 **1661/ (2004/2005)** :

001 : Proposition de loi de MM. Tommelein, de Dnnea et Van der Maelen.

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

26 juli 2005

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van het Wetboek van de
inkomstenbelastingen 1992 inzake
gelijkstelling van winstbewijzen met
gestort kapitaal**

ADVIES VAN HET REKENHOF

Voorgaande documenten :

Doc 51 **1661/ (2004/2005)** :

001 : Wetsvoorstel van de heren Tommelein, de Dnnea en
Van der Maelen.

<i>cdH</i>	: Centre démocrate Humaniste
<i>CD&V</i>	: Christen-Democratisch en Vlaams
<i>ECOLO</i>	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales
<i>FN</i>	: Front National
<i>MR</i>	: Mouvement Réformateur
<i>N-VA</i>	: Nieuw - Vlaamse Alliantie
<i>PS</i>	: Parti socialiste
<i>sp.a - spirit</i>	: Socialistische Partij Anders - Sociaal progressief internationaal, regionalistisch integraal democratisch toekomstgericht.
<i>Vlaams Belang</i>	: Vlaams Belang
<i>VLD</i>	: Vlaamse Liberalen en Democraten

Abréviations dans la numérotation des publications :

<i>DOC 51 0000/000 :</i>	<i>Document parlementaire de la 51e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif</i>
<i>QRVA :</i>	<i>Questions et Réponses écrites</i>
<i>CRIV :</i>	<i>Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)</i>
<i>CRABV :</i>	<i>Compte Rendu Analytique (couverture bleue)</i>
<i>CRIV :</i>	<i>Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)</i>
<i>PLEN :</i>	<i>Séance plénière</i>
<i>COM :</i>	<i>Réunion de commission</i>
<i>MOT :</i>	<i>Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)</i>

Afkortingen bij de nummering van de publicaties :

<i>DOC 51 0000/000 :</i>	<i>Parlementair document van de 51e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer</i>
<i>QRVA :</i>	<i>Schriftelijke Vragen en Antwoorden</i>
<i>CRIV :</i>	<i>Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)</i>
<i>CRABV :</i>	<i>Beknopt Verslag (blauwe kaft)</i>
<i>CRIV :</i>	<i>Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)</i>
<i>PLEN :</i>	<i>Plenum</i>
<i>COM :</i>	<i>Commissievergadering</i>
<i>MOT :</i>	<i>Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)</i>

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

Commandes :
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.laChambre.be

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

Bestellingen :
Natieplein 2
1008 Brussel
Tel. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.deKamer.be
e-mail : publicaties@deKamer.be

AVIS DE LA COUR DES COMPTES

Avis adopté en assemblée générale du 13 juillet 2005.

1. La demande d'avis

Le 12 mai 2005, la Cour des comptes a reçu une demande d'avis de M. le Président de la Chambre, H. De Croo, dans le cadre de l'article 79, alinéa 1er, du règlement de la Chambre.

D'après la lettre, la commission des Finances et du Budget de la Chambre des représentants souhaite que la Cour élabore une note contenant une estimation des dépenses nouvelles ou de la diminution de recettes qu'engendrerait une proposition de loi de nature fiscale modifiant le Code des impôts sur les revenus 1992 en matière d'assimilation des parts bénéficiaires à du capital libéré.

Cette proposition de loi a été déposée à la Chambre des représentants le 11 mars 2005 (Doc. 51 1661/001).

2. La proposition de loi

La proposition de loi dont il est question vise à assimiler, du point de vue fiscal, les parts bénéficiaires à du capital libéré (au sens de l'article 184 CIR92).¹

La création d'une société nécessite des apports de capitaux de la part des associés, constituant le *capital social*. Le *capital libéré* désigne «la partie du capital social qui est réellement libérée et qui n'a fait l'objet ni d'une réduction, ni d'un remboursement» (conformément à l'art 184 CIR92).

La notion de *part bénéficiaire* est quant à elle moins précisément circonscrite. Ainsi le Code des sociétés ne la définit que de manière négative: «Les parts bénéficiaires ne représentent pas le capital social. Les statuts déterminent les droits qui y sont attachés.» (art. 483). Le second article spécifiquement sur le sujet évoque plus particulièrement les parts souscrites en numéraire: «Pour les sociétés ayant fait ou faisant publiquement

¹ L'intitulé de la proposition de loi n'est pas dénué d'une certaine ambiguïté: l'assimilation envisagée est celle de la contrepartie des parts bénéficiaires souscrites en numéraire au capital libéré, puisqu'il ne s'agit pas bien sûr d'assimiler des titres à des fonds.

ADVIES VAN HET REKENHOF

Advies aangenomen in de algemene vergadering van 13 juli 2005.

1. Vraag om advies

Op 12 mei 2005 heeft het Rekenhof een vraag om advies ontvangen van de Voorzitter van de Kamer, de heer H. De Croo, in het raam van artikel 79, 1ste lid, van het reglement van de Kamer.

Volgens de brief wenst de Commissie voor de Financiën en de Begroting van de Kamer van Volksvertegenwoordigers dat het Rekenhof een nota uitwerkt met een raming van de nieuwe uitgaven of van de vermindering van de ontvangsten die een wetsvoorstel van fiscale aard tot wijziging van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992 inzake gelijkstelling van winstbewijzen met gestort kapitaal met zich zou brengen.

Dat wetsvoorstel werd op 11 maart 2005 bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers ingediend (Doc. 51 1661/001).

2. Wetsvoorstel

Het wetsvoorstel in kwestie wil vanuit fiscaal oogpunt de winstbewijzen gelijkstellen met gestort kapitaal (in de zin van artikel 184 WIB92).¹

Om een vennootschap op te richten moeten de vennoten kapitaal inbrengen dat het *maatschappelijk kapitaal* vormt. Het *gestort kapitaal* is «het deel van het maatschappelijk kapitaal dat werkelijk is gestort, in zover geen verminderingen of terugbetalingen hebben plaatsgevonden» (overeenkomstig art. 184 van het WIB92).

De notie *winstbewijs* is minder nauwkeurig omschreven. Zo geeft het Wetboek van Vennootschappen er enkel een negatieve definitie van: «Winstbewijzen vertegenwoordigen het maatschappelijk kapitaal niet. De statuten bepalen de eraan verbonden rechten.» (art. 483). Het tweede artikel dat specifiek over dat onderwerp handelt, gaat meer in het bijzonder in op de winstbewijzen waarop in geld is ingeschreven: «Met betrek-

¹ De titel van het wetsvoorstel draagt een zekere dubbelzinnigheid in zich: de gelijkstelling die wordt beoogd, heeft betrekking op de gelijkstelling van de tegenprestatie van de winstbewijzen waarop is ingeschreven in geld, met het gestort kapitaal, aangezien het natuurlijk niet de bedoeling is effecten met gelden gelijk te stellen.

appel à l'épargne, les parts bénéficiaires, si elles sont souscrites en numéraire, doivent être entièrement libérées lors de la souscription. [...]» (art. 484).

De cette définition large, il apparaît très clairement que les titres hors capital que sont les parts bénéficiaires ne sont pas nécessairement la contrepartie d'un apport en numéraire; elles peuvent par exemple être la rémunération d'un apport en industrie, ou d'un apport en nature, ou encore être attribuées sans contrepartie. A cet égard, contrairement à la notion stricte de capital libéré, la latitude de la société a peu de limite légale : ce sont ses statuts qui définissent l'essentiel des droits et obligations attachés aux parts bénéficiaires, qui sont, dans tous les cas, des titres représentatifs d'un droit aux bénéfices, c'est-à-dire à des dividendes octroyés par la société.

Au regard des définitions des deux notions en cause, s'il apparaît envisageable d'assimiler, sous certaines conditions d'interprétation restrictive, les parts bénéficiaires souscrites en numéraire (ou plus exactement: les sommes constitutives de la contribution financière à la société en contrepartie des parts bénéficiaires octroyées) à du capital libéré, par contre, l'assimilation généralisée de toutes formes de parts bénéficiaires n'a évidemment pas lieu d'être puisque la contrepartie est soit inexistante, soit n'a pas la nature de capital social. Les développements de la proposition de loi montrent que les auteurs visent uniquement les parts bénéficiaires souscrites en numéraire. Mais, à défaut de spécification univoque dans les modifications proposées de la loi fiscale et en raison de la définition peu précise que le Code des sociétés donne des *parts bénéficiaires*, force est de constater que la formulation proposée peut être source de confusion et d'interprétations erronées.

La Cour des comptes estime nécessaire d'attirer également l'attention sur un obstacle possible à l'adoption de la proposition de loi. En effet, celle-ci tend à favoriser fiscalement un mode de financement particulier de l'entreprise. Or, conformément au Code des sociétés, seules les sociétés anonymes peuvent émettre des parts bénéficiaires. Dès lors, le principe constitutionnel de l'égalité des contribuables devant l'impôt pourrait ne pas être respecté si l'on limitait ce nouveau cadre légal aux seules sociétés anonymes. En l'espèce, il conviendrait d'analyser si la discrimination introduite par la proposition de loi se justifie en fonction des caractéristiques propres des différentes catégories de sociétés suscep-

king tot de vennootschappen die een publiek beroep op het spaarwezen doen of hebben gedaan, moeten de winstbewijzen waarop in geld is ingeschreven, bij de inschrijving worden volgestort. [...]» (art. 484)

Uit deze ruime definitie blijkt zeer duidelijk dat de effecten buiten het kapitaal die de winstbewijzen zijn, niet noodzakelijkerwijze de tegenwaarde zijn van een inbreng in geld; ze kunnen bijvoorbeeld de vergoeding zijn van een inbreng van nijverheid, of van een inbreng in natura, of nog worden toegekend zonder tegenprestatie. In dat verband is de speelruimte waarover de vennootschap beschikt aan nagenoeg geen wettelijke beperkingen onderworpen, en dit in tegenstelling tot de strikte notie van gestort kapitaal: haar statuten definiëren de essentie van de rechten en plichten die aan de winstbewijzen zijn verbonden, die in alle gevallen effecten zijn die een recht op de winsten vertegenwoordigen, d.w.z. op door de vennootschap uitgekeerde dividenden.

In het licht van de definities van de twee begrippen in kwestie kan weliswaar worden overwogen onder bepaalde restrictieve interpretatievoorwaarden de winstbewijzen waarop in geld is ingeschreven (of juist gezegd: de sommen die de financiële inbreng in de vennootschap vormen in ruil voor de toegekende winstbewijzen) gelijk te stellen met gestort kapitaal. Daarentegen heeft de veralgemeende gelijkstelling van alle vormen van winstbewijzen echter geen reden van bestaan aangezien er geen tegenprestatie is of deze tegenprestatie niet gebeurt in de vorm van maatschappelijk kapitaal. De uiteenzettingen van het wetsvoorstel geven aan dat de auteurs enkel de winstbewijzen beogen waarop in geld is ingeschreven. Bij ontstentenis van een eenduidige specificatie in de voorgestelde wijzigingen in de fiscale wet en wegens de weinig nauwkeurige definitie die het Wetboek van Vennootschappen van *winstbewijzen* geeft, dient te worden vastgesteld dat de voorgestelde formulering een bron van verwarring en verkeerde interpretaties kan zijn.

Het Rekenhof acht het noodzakelijk eveneens de aandacht te vestigen op een mogelijke hinderpaal voor de goedkeuring van het wetsvoorstel. Dit voorstel strekt er immers toe een fiscaal voordelige behandeling te geven aan een bijzondere financieringswijze van bedrijven. Overeenkomstig het Wetboek van Vennootschappen kunnen evenwel enkel naamloze vennootschappen winstbewijzen uitgeven. Het zou kunnen dat het grondwettelijk principe van de gelijke behandeling van de belastingplichtigen ten opzichte van de belastingen niet in acht wordt genomen als men dat nieuw wettelijk kader enkel zou beperken tot de naamloze vennootschappen. In casu dient te worden onderzocht of de discrimi-

tibles d'être concernées par la nouvelle disposition légale.

3. Estimation budgétaire

La base documentaire minimale pour pouvoir tenter de calculer l'impact budgétaire de cette proposition de loi est la masse actuelle (même évaluée de manière assez approximative) des parts bénéficiaires souscrites en numéraire, émises par toutes les sociétés anonymes résidentes.

Aucune mention dans la déclaration fiscale à l'impôt des sociétés ne peut apporter un élément d'information à ce sujet.

Les sommes constituant la contrepartie des parts doivent évidemment figurer au bilan de l'entreprise, dans un compte de passif, en tant que source de financement. Cependant, en raison du caractère général du plan comptable normalisé, les sommes apportées en contrepartie des parts bénéficiaires n'ont pas été assignées à une rubrique déterminée. Le contraire eut d'ailleurs été inconcevable, en raison de la diversité des configurations possibles : au regard de ses statuts particuliers, c'est chaque société qui doit juger sous quelle rubrique inscrire la contrepartie en numéraire des parts émises. Les comptes annuels des entreprises, tels qu'ils sont standardisés pour leur publication, ne peuvent donc pas non plus nous renseigner sur les masses à prendre en considération pour une estimation des conséquences budgétaires futures.

Du reste, quand bien même ce chiffre pourrait être approximativement déterminé, il ne serait vraisemblablement pas possible d'en inférer une estimation probable, et ce pour trois raisons essentielles.

D'abord, ces parts bénéficiaires assimilées au capital libéré n'interviennent pas de manière univoque et globale dans le calcul de l'impôt, comme le ferait par exemple un élément clairement identifié de la base imposable, sur lequel l'on pourrait appliquer un taux d'imposition. Dès lors, il faudrait isoler les diverses occurrences entraînant une conséquence budgétaire; à chaque fois cependant l'adoption d'hypothèses multiples, nécessaires au calcul à opérer, rendrait les résultats de l'estimation extrêmement incertains.

natie die door het wetsvoorstel wordt ingevoerd, gerechtvaardigd is op grond van de eigen karakteristieken van de verschillende categorieën vennootschappen waarop de nieuwe wettelijke bepaling betrekking zou kunnen hebben.

3. Budgettaire raming

De minimale documentaire basis om te trachten de begrotingsimpact van dit wetsvoorstel te berekenen, is de huidige massa (zelfs zeer bij benadering geraamd) van de winstbewijzen waarop in geld is ingetekend, die zijn uitgeschreven door alle naamloze vennootschappen die in België zijn gevestigd.

Er is geen enkele vermelding in de belastingaangifte voor de vennootschapsbelasting die enige informatie hierover kan verstrekken.

De sommen die de tegenprestatie van de bewijzen vormen moeten natuurlijk zijn opgenomen in de balans van de vennootschap (in een passiefrekening) als financieringsbron. Wegens het algemene karakter van het genormaliseerd rekeningenstelsel zijn de sommen ingebracht als tegenprestatie voor de winstbewijzen niet toegewezen aan een welbepaalde rubriek. Het omgekeerde zou trouwens onvoorstelbaar geweest zijn wegens de diversiteit van de mogelijke configuraties : in het licht van haar specifieke statuut moet elke vennootschap beoordelen onder welke rubriek de tegenprestatie in geld van de uitgegeven winstbewijzen moet worden ingeschreven. De jaarrekeningen van de ondernemingen kunnen ons dus in hun voor publicatie gestandaardiseerde vorm ook geen inlichtingen verstrekken over de sommen die in aanmerking moeten worden genomen voor een raming van de toekomstige budgettaire gevolgen.

Ook al zou dat cijfer bij benadering kunnen worden bepaald, dan nog zou het overigens waarschijnlijk niet mogelijk zijn er een doorslaggevende raming uit op te maken om drie hoofdredenen.

Vooreerst spelen die winstbewijzen die met gestort kapitaal worden gelijkgesteld, niet op eenduidige en globale wijze mee bij de berekening van de belasting, zoals dat bijvoorbeeld het geval zou zijn voor een duidelijk geïdentificeerd element van de belastbare grondslag, waarop een belastingvoet zou kunnen worden toegepast. Bijgevolg zou men de verschillende gevallen moeten afzonderen die een budgettair gevolg hebben; de resultaten van de raming zouden uiterst onzeker worden omdat telkens verscheidene hypothesen zouden moeten worden geformuleerd om de berekening te kunnen uitvoeren.

Ensuite, plus fondamentalement encore, l'adoption de la proposition de loi, en raison du nouveau cadre légal défini, pourrait favoriser de manière conséquente et dans un délai rapproché le développement de ce mode de financement, sans que l'on puisse se prononcer aujourd'hui sur l'ampleur possible du phénomène. Dès lors, il serait hasardeux d'estimer de manière un tant soit peu précise les incidences budgétaires à moyen terme.

Enfin, bien que les conséquences budgétaires de l'assimilation proposée des parts bénéficiaires à du capital libéré doivent être négatives pour le Trésor (toutes choses égales par ailleurs), il n'est pas impossible que la dynamique économique créée par la favorisation de ce mode de financement puisse à terme compenser, voir surcompenser, cet impact négatif initial. Mais il n'est pas possible de quantifier un tel effet retour, ni la nature (positive ou négative) du solde final des flux contraires.

4. Conclusion

En l'absence de données chiffrées sur le montant actuel et sur l'évolution possible des parts bénéficiaires souscrites en numéraire, et faute de pouvoir localiser avec précision quelles seraient les incidences fiscales concrètes de l'assimilation envisagée, les conséquences budgétaires de cette proposition de loi demeurent indéterminées.

Vervolgens, en nog meer fundamenteel, zou de goedkeuring van het wetsvoorstel, door het nieuwe wettelijk kader dat wordt gedefinieerd, op consequente wijze en binnen een korte termijn de ontwikkeling van die financieringswijze in de hand kunnen werken zonder dat men zich thans kan uitspreken over de mogelijke omvang van het fenomeen. Bijgevolg zou het giswerk zijn om op een enigszins nauwkeurige manier de budgettaire gevolgen op middellange termijn te ramen.

Hoewel de budgettaire gevolgen van de voorgestelde gelijkstelling van de winstbewijzen met gestort kapitaal negatief moeten zijn voor de schatkist (*ceteris paribus*), is het tot slot niet onmogelijk dat de economische dynamiek die door het in de hand werken van die financieringswijze op gang wordt gebracht, op termijn deze aanvankelijke negatieve impact kan compenseren of zelfs overcompenseren. Maar het is onmogelijk een dergelijk terugverdieneffect, of de (positieve of negatieve) aard van het eindsaldo van de stromen in omgekeerde zin te kwantificeren.

4. Conclusie

Bij ontstentenis van cijfergegevens over het huidige bedrag en de mogelijke evolutie van de winstbewijzen waarop in geld is ingeschreven, en daar men niet precies kan aangeven welke de concrete fiscale weerslag van de beoogde gelijkstelling zou zijn, zijn de budgettaire gevolgen van het wetsvoorstel niet te bepalen.